# תשא

א. אויפן פסוק׳ „זה יתנו גו״ (ביים ציווי פון מחצית השקל) זאגן חז״ל[2]: כמין מטבע של אש הוציא הקב״ה . . והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו.

וואס איז די שוועריקייט אין „מחצית השקל״ ביז אז דער אויבערשטער זאל דערפאר דארפן באווייזן צו משה רבינו א „מטבע של אש״? איז תוספות[3] מבאר, אז „תמה (משה) על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו״.

אבער דאס פאדערט א ביאור:

וואס איז געווען די תמי׳ ופלא ביי משה רבינו וואס די נתינה פון מחצית השקל קען זיין „כופר נפשו״ — יעדער פשוט׳ער שטאט־מגיד [וועמענס שכל איז שלא בערך כלל וכלל צו שכלו של משה רבינו — דער „נבחר מכל מין האדם אשר השיג . . יותר כו״״[4], און תכלית השלימות אין שכל] איז עס מסביר גאר בפשטות: וועז א איד איז מקיים א מצוה קומט אים דערפאר א שכר ולפעמים א שכר גדול ביותר, כמש״נ[5] „אם בחוקותי תלכו גו׳ ונתתי גשמיכם בעתם גו״ אלא ברכות וואס ווערן דארט אויסגערעכנט[6]; ועד״ז בנדו״ד: אלס שכר פון מקיים זיין מצות מחצית השקל באקומט מען „כופר נפשו״.

איז וואס איז דער פלא און — א גרוי־סער פלא פון משה רבינו וואס דורך דער מצוה[7] גיט מען „שכר״ — „כופר נפשו״[8]?

אויך איז ניט פארשטאנדיק דער ענטפער פון דעם אויבערשטן — הראהו „מטבע של אש״:

(א) וואס איז דער דיוק „מטבע של אש״ דוקא? — וממה נפשך:

אויב דער דיוק פון „אש״ איז מצד דעם וואס אלע ענינים דלמעלה זיינען של „אש״ („משרתיו אש לוהט״[9], וכיו״ב), און דערפאר, ווען דער אויבערשטער באווייזט א דבר מסוים איז עס בצורת „אש״ — איז דאך ניט נויטיק דאס צו מדגיש זיין במיוחד דא (וויבאלד אז אלע ענינים דלמעלה זיינען של אש):

און אויב מ׳זאל זאגן, אז לולא דער הדגשה „מטבע של אש״ וואלט מען גע־קענט מיינען אז דער אויבערשטער האט באווייזן א מטבע כפשוטה, מטבע של כסף (און ניט של אש) — ע״ד „והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית

---

1) פרשתנו ל, יג.

2) ירושלמי שקלים פ״א ה״ד. תנחומא פרשתנו ט. נשא יא. במדב״ר פי״ב, ג. הובא בפרש״י עה״פ. וראה לקו״ש חט״ז ע׳ 381. ושנ״ב.

3) ד״ה זאת — חולין מב, סע״א. וראה מדרשים שצויינו בלקו״ש שם הערה 2 (וראה שם ע׳ 383, 389 ואילך).

4) פיה״מ להרמב״ם סנהדרין פ׳ חלק היסוד הד׳.

5) ר״פ בחוקותי.

6) ומצינו שכר מפורש בפרט בנוגע חיי נפשו — במצות צדקה שמתמה בממון — תנחומא משפטים טו ועוד — ושכבר נצטוה משה ע״ד גמ״ח וכו׳ לפני מצות מחה״ש — ובפירושה ניתנה בל׳ היד בהקדמתו — היינו מדחז״ל בזה.

7) ובפרט ע״פ לשון התוספות שתמיהתו היתה „מ ה׳, שדבר איזה שיהי׳ — אינו יכול להיות כופר נפש.

8) להעיר ממרז״ל שאדם אומר בפשטות (ובודאות): סלע זו לצדקה בשביל שיחי׳ בני (פסחים ח, סע״א ושנ״ב).

9) תהלים קד, ד.

בהר"[10], וואס מען האָט אים באָוויזן דעם תבנית פון אָ משכן גשמי[11] (ע"פ פשוטו של מקרא) — פאַדערט זיך ביאור (לאידך): מיט וואס איז אַנדערש מחצית השקל וואס ביי אים איז מוכרח צו ווייזן אָ „מטבע של אש" דוקא?

(ב) ועיקר: וואו איז דאָ דער ענטפער אויף משה רבינו'ס תמי' (ווי אַזוי קען די נתינה פון אָ מחצית השקל זיין כופר נפשו) דורך דעם וואס הראהו הקב"ה „מטבע של אש"?

ב. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן, אַז די צוויי שאלות הנ"ל (אין דעם ענטפער פון אויבערשטן) ווערן פאַרענטפערט אחת בחבירתה:

דער ענטפער אויף דער תמי' ווי קען די נתינה פון מחצית השקל זיין „כופר נפשו" איז — הראהו הקב"ה „מטבע של אש": ווען אָ איד איז מקיים אָ מצוה (כה דברי כאש[12]) דורך אָ מטבע גשמית, ועאכו"כ ווען ער איז מקיים די מצוה מיט חיות און התלהבות („אש" שבנפשו[13]) — ווערט עס אַן ענין של „אש", און דעריבער קען די נתינה זיין „כופר נפשו".

אַבער עפ"ז ווערט נאָך שטאַרקער די (ערשטע) שאלה הנ"ל (סעיף א) — וואס איז מלכתחילה די תמי' פון משה רבינו: אַט די הסברה (אַז דורך מקיים זיין אָ מצוה ווערט אַן ענין פון „אש") — איז (א) אָ דרש רגיל ביי יעדן דרשן, און (ב) בנוגע צו אַלע מצות, אַז דורך טאָן אָ מצוה איז מען ממשיך און פועל אין דעם דבר מצוה אַן ענין פון „אש" (רוח-ניתי[14]). איז וואָס איז די תמי' פון משה רבינו, און ביי דעם ענין פון מחצית השקל דוקא?

זאת ועוד: אויב צוליב דעם, וואָלט געווען געגנג אָן דער אויבערשטער זאָל זאָגן משה'ן אַז דורך דער מצוה וועט די מטבע ווערן אַן ענין פון „אש": ואדרבא עס האָט געדאַרפט זיין דוקא (און נאָר) דורך זאָגן — וואָרום אַזוי איז דאָך געווען די נתינה פון כל התורה ומצותי צו משה'ן! פאַרוואָס האָט דאָ דער אויבערטשער געדאַרפט ארויסנעמען און באָווייזן אָ „מטבע של אש" און זאָגן „זה יתנו"?

דערפון וואָס דוקא ביי דעם ענין האָט זיך געפאַדערט די פעולה מיוחדת פון אויבערשטן צו באָווייזן „מטבע של אש" און זאָגן „זה יתנו" — איז מוכרח צו זאָגן, אַז ביי מחצית השקל איז דאָ אַן ענין מיוחד וואס איז ניטאָ ביי אַלע אַנדערע מצות.

ג. די נקודת הביאור אין דעם — יש לומר:

דער ענין פון שכר מצוה — קען זיין אויף צוויי אופנים[15]: (א) די עשיית המצוה איז אַזאָ פעולה וואס מצד תוכן ענינה — ברענגט זי שכר פלוני; דער שכר איז אָ „מסובב" פון פעולת המצוה. (ב) תוכן פעולת המצוה איז ניט שייך (ע"פ שכל, עכ"פ) צו שכר פלוני, נאָר אַזוי איז רצונו של הקב"ה, צו געבן דעם דאָזיקן שכר פאַר דעם קיום פון דער געוויסער מצוה.

דכשם ווי בנוגע די מצות עצמן זיינען פאַראַן מצות וואָס מען טוט זיי ניט

10) תרומה כו, ל.
11) ראה מנחות כט, א.
12) ירמי' כג, כט.
13) ראה לקו"ש ח"ג ע' 925 ואילך. חט"ז ע' 390 ואילך. ועוד.
14) ראה לקו"א להה"מ סרכ"ז (נה, א). או"ת פ' אחרי (לח, ג-ד).
15) להעיר משל"ה בית אחרון (יב, א-ב).

מצד הטעם, נאָר ווייל „גזירה גזרתי חוקה חקקתי״[16] — אָזוי איז אויך בנוגע צו שכר המצות, אז עס קען זיין אז אויף געוויסע מצות (אויך פון דעם סוג „משפטים״) זאָל מען געבן א שכר גדול בערך המצוה, ווייל אָזוי איז רצונו של הקב״ה, „חוקה חקקתי״.

ועד״ז בעניננו — דער „שכר״ פון „כופר נפשו״ פאַר דער מצוה פון נתינת מחצית השקל:

וויבאַלד אז מחצית השקל (א מטבע גשמית) און „כופר נפשו״ (רוחניות) האָבן קיין ערך ניט צווישן זיך, ביז זיי זיינען הפכים מן הקצה אל הקצה

[ווי מען זעט בנוגע תכלית בריאת האדם — לשמש את קונו[17]: ממון — כסף וזהב — איז (צווישן ענינים גשמיים גופא) א דבר הכי תחתון[18]. ווי מ׳זעט עס במוחש ביי „תאוות ממון״ ווי נידעריק דאָס קען מוריד זיין א מענטשן[19], ביז אז „קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו״[20] און „אדם בהול על ממונו״[21]

(וי״ל אז דאָס דריקט זיך אויס אויך אין דעם מקום פון כסף וזהב כפשוטם: אין סוג הדומם גופא, איז מקומם (ברובם) במעמקי האדמה דוקא[22], תחתון שאין תחתון למטה ממנו, און דערנאָך מוז אויך זיין — מצרף לכסף וכור לזהב[23])

ולאידך איז „(כופר) נפשו״ — יעדע נפש — א דבר הכי נעלה, ועאכו״כ די נפש פון א אידן וואָס איז „חלק אלקה ממעל ממש״[24],

האָט קיין ארט ניט ע״פ שכל, אז די פעולה פון נתינת ממון (תכלית הירידה), זאָל מצד תוכן ענינה פועל׳ן דעם ענין פון „כופר נפשו״ פון א „חלק אלקה ממעל ממש״ (תכלית העילוי[25])!

און אע״פ אז זייענדיק א מצוה ווערט עס ווי אלע מצות „אש״ (כנ״ל ס״ב) רוחניות — איז דאָך דאָס ניט א שינוי וועלכער איז פאַרבונדן מיט דער מטבע גשמית גופא[26], וואָרום דער „אש״ קומט מצד דער „מצוה״ (ורוחניות) שבזה, אַבער די מטבע עצמה בלייבט א מטבע גשמית. קומט אויס, אז די פעולת המצוה (די נתינה פון א מטבע גשמית) גופא — איז כלל ניט בערך (מצד תוכן ענינה) צו קענען אויפטאָן „כופר נפשו״.

---

16) לשון שהובא בכ״מ, והוא במדרש תהלים (באבער) ט, ב. — ובתנחומא חוקת (ג. שם, ח), במד״ר (פי״ט, א. שם, ח) ועוד „חוקה חקקתי גזירה גזרתי״.

17) קדושין פב, א (במשנה).

18) ויש לומר, ש(גם) מטעם זה נקרא הממון „היקום אשר ברגליהם״ (עקב יא, ו ובפרש״י — מפסחים קיט, א. סנהדרין קי, א. במד״ר פי״ח, יג. וש״נ) — בבחינת רגלים.

19) ולהעיר, שחטא העגל — שמחצה״ש ה״ה הכפרה עליו (ירושלמי שקלים פ״ב סה״ג. תנחומא פרשתנו י״א. ועוד) — בא ע״י הריבוי כסף וזהב שלהם, וכמש״נ (הושע ב, י ע״פ פרש״י ר״פ דברים ד״ה ודי זהב) „וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל״. וראה פרש״י פרשתנו לב, לא.

20) שבת רפ״ד. שו״ע אדה״ז חאו״ח ר״ס רסו. סשכ״ט ס״ז.

21) שבת קיז, ב. ועוד. רמב״ם הל׳ שבת פ״ז הכ״ב. פכ״ג ה״כ.

22) להעיר מהמבואר (סה״מ ה״ש״ת ע׳ 114. וראה תו״ח שמות קיב, ב) דהר מורה על עליית הדומם.

23) משלי יז, ג. שם כז, כא. — וראה אגה״ק ס״ב. דרושי פ׳ שקלים (הוספות לתו״א (קיא, ג). סה״מ תר״ל ע׳ קיב. ועוד).

24) תניא רפ״ב (ע״פ איוב לא, ב).

25) ובפרט ע״פ הפי׳ ד„כופר נפשו״ בכתבי האריז״ל (טעהמ״צ פרשתנו. ס׳ הליקוטים שם) — וראה לקוטי לוי״צ על פסוקי תנ״ך ס״ע נב.

26) להעיר מהא דכו״כ סוגי קדושה אינם משנים חומר הדבר, כ״א רק צורתו (ס״ת וכו׳ — ראה מפענח צפונות פ״א ס״ה וש״נ).

ד. און דאָס איז געווען די תמי׳ (וספק) פון משה רבינו:

מצד שכלו של משה — שכל דתורה — איז אויסגעקומען, אז דער „שכר״ פון „כופר נפשו״ אויף דער נתינה פון מחצית השקל איז בגדר „חוקה״: ע״פ שכל איז עס אַ דבר תמוה ויש מקום להרהור כו׳, נאָר וויבאַלד אז דאָס איז רצונו של הקב״ה, „חוקה חקקתי״ — איז „אין לך רשות להרהר בהן״[27]:

אָבער לאידך: דערפון וואָס דער אויבערשטער האָט ניט מגדיר געווען און ניט אָנגערופן די מצוה פון מחצית השקל אַ חוקה — איז זיכער, אז עס איז דאָ אַ הסברה אין דעם[28]. און דערפאַר — „תמה (משה) . . מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו״: ווי קען זיין אַ ביאור והסבר אויף דעם ע״פ שכל, אז די נתינה פון אַ מטבע גשמית (מחצית השקל) איז אַ פעולה וואָס קען אויפטאָן „כופר נפשו״.

אויף דעם האָט אים דער אויבערשטער געענטפערט דערמיט וואָס האָבן „מטבע של אש״. ד.ה. דעמאָלט איז נתחדש געווארן, אז די מטבע וואָס דער אויבערשטער האָט באַוויזן משה׳ן — די מטבע ווי זי איז (בשרשה) אש שתחת כסא הכבוד — איז „זה יתנו״ בני ישראל, מטבע כזה ממש[31].

אין צוגאָב דערצו וואָס דורך דער מצוה איז מען ממשיך און פועל אין דער מטבע אַן ענין פון „אש״ (וואָס דאָס איז אַזוי ביי אַלע מצוות, כנ״ל), איז ביי מחצית השקל דאָ אַ חידוש מיוחד — אַז די מטבע עצמה איז „מטבע של אש״.

דער חידוש אין דעם איז ניט אַז בשרשה איז עס אַ „מטבע של אש״ כלל ניט די מטבע — נאָר כמחז״ל[29] (וואָס איז אַ סברא פשוטה): אתה החייתה את נפש העני וב״ב איז שכרו נפשו ונפש ב״ב, מדה כנגד מדה

פון דעם מחצה״ש אַבער האָט מען געמאַכט די אדנים למשכן[30] איז ווי קען זיין דבר איזה שיהי׳ — „מה״, אפילו האדנים — כופר לנפש.

ה. דער ביאור אין דעם:

דערמיט גופא וואָס הראהו הקב״ה „מטבע של אש״ און געזאָגט „זה יתנו״ — האָט דער אויבערשטער פועל געווען אויפגעמאַכט אַ חידוש: דער מחצית השקל וואָס אידן האָבן געגעבן דאָמאָלס (און דאָס ווערט נמשך במצות מחצה״ש — תמיד כל הימים) איז ניט נאָר אַ מטבע גשמית, נאָר אויך אַ „מטבע של אש״: ד.ה. דעמאָלט איז נתחדש געווארן, אז די מטבע וואָס דער אויבערשטער האָט באַוויזן משה׳ן — די מטבע ווי זי איז (בשרשה) אש שתחת כסא הכבוד — איז „זה יתנו״ בני ישראל, מטבע כזה ממש[31].

אין צוגאָב דערצו וואָס דורך דער מצוה איז מען ממשיך און פועל אין דער מטבע אַן ענין פון „אש״ (וואָס דאָס איז אַזוי ביי אַלע מצוות, כנ״ל), איז ביי מחצית השקל דאָ אַ חידוש מיוחד — אַז די מטבע עצמה איז „מטבע של אש״.

דער חידוש אין דעם איז ניט אַז בשרשה איז עס אַ „מטבע של אש״

---

27) יומא סז, ב (וראה פרש״י שם ד״ה שמא). וראה פרש״י ר״פ חוקת. רמב״ם הל׳ מעילה בסופו.

28) ובפרט שבמחצה״ש „כופר נפשו״ הוא לא רק שכר המצוה, כי״א גם סיבת וטעם המצוה (היפך ענין חוקה).

29) תנחומא משפטים טו.

30) פרש״י ר״פ תרומה. פרשתנו (ל, טו) — והוא ממדרז״ל ירושלמי שקלים פ״א ה״א.

31) עפ״ז תומתק ובפשטות — דעת הפוסקים (רמב״ם ריש הל׳ שקלים) שמחצית השקל חלוקה מכל הנתינות שצ״ל בבת אחת דוקא. — וראה לקו״ש חט״ז ע׳ 386 ואילך.

— דאָס איז ביי אַלע דברים גשמיים, וואָס זיי אַלע ווערן נשתלשל פון זייער רוחניות'דיקן שורש, אַבער זייער מקור געפינט זיך און בלייבט למעלה אוו זיי זיינען למטה אַ דבר גשמי —

נאָר אין דעם וואָס אויך נאָך דעם ווי די מטבע איז נשתלשל געוואָרן אוו אַראָפגעקומען אין עוה"ז הגשמי, איז דורך דעם וואָס מ'איז מקיים מיט איר די מצוה פון מחצית השקל, ווערט אויפ־געטאָן אַ שינוי אין דער מטבע אַז זי ווערט (ווי זי געפינט זיך בגשמיות) אַ „מטבע של אש".

ו. עפ"ז ווערט מען אויך פאַרשטיין דעם חידוש מיוחד פון מחצית השקל — וואָס האָט געפאַדערט אַ פעולה מיוחדת פון אויבערשטן „מטבע של אש הוציא . . ואמר זה יתנו" — לגבי אַלע אַנ־דערע מצוות:

דאָס וואָס מען געפינט ביי אַלע מצוות, אַז אַ מצוה איז ממשיך אַ חיות רוחני („אש") אין דער עש" גשמית[33], איז דאָס אַלץ אין אַן אופן וואָס דער גשמי עצמו איז אוו בלייבט למטה ממקורו, מהרוחני, נאָר אין דעם גשמי איז מען ממשיך אַ חיות רוחני (וואָס דאָס איז דער ענין פון „השתלשלות", אַז אין דעם „תחתון" איז דא (ולפעמים אויך מאיר) פון דעם „עליון", אַבער דער תחתון בלייבט למטה פון דעם עליון):

משא"כ ביי מחצית השקל איז דער חידוש — אַז די מטבע גשמית וואָס איז גיבן איז זי עצמה ווערט „מטבע של אש", אַ חיבור פון שני הפכים

— אפילו דער אש גשמי פון עוה"ז, איז ער אַ קצה ההפכי פון „מטבע": „מטבע" איז „עפר"[34] (און אין עפר גופא — במעמקי האדמה, כנ"ל), דער יסוד הכי נמוך: אוו אש איז דער יסוד הכי גבוה ונעלה[35].

ועאכו"כ בתוכן ענינם (ברוחניות) — כידוע[36] אַז די ד' יסודות ארמ"ע זיינען כנגד די ד' עולמות אבי"ע — עפר כנגד עולם העשי', עולם הכי תחתון, אוו אש איז כנגד עולם האצילות, עולם הכי עליון —

וואָס דער חיבור פון די שני הפכים, מטבע גשמית מיט מטבע של אש (ועאכו"כ אַז דאָס איז ניט דער אש פון עוה"ז הגשמי, נאָר „זה" — דער אש שתחת כסא הכבוד) — איז היפך דעם גאַנצן ענין פון סדר השתלשלות (וואָס „השתלשלות" מיינט, כנ"ל, אַז דער „תחתון" איז זיך „משתלשל", ובמילא — למטה פון דעם עליון).

נאָך מער: דאָס איז היפך אפילו פון דעם סדר פון תורה (וואָס איז העכער פון וועלט), אפילו פון איר סדר בעניני תורה — וואָרום דער סדר אין תורה איז אין אַן אופן פון „השתלשלות", אַז חלק הפשט (וואָס איז כנגד עולם העשי'[36])

---

32) כידוע שזהו החידוש במתן תורה שאז נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים (שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו) — ועי"ז נעשה החיבור בין גשמיות ורוחניות (שע"י פעולה גשמית יפעלו ענין רוחני).

33) וביסוד ה(עפר) דומם גופא נקרא עפרות זהב (איוב כח, ו).

34) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה ספ"ג ורפ"ד — והוא מבמדב"ר (פי"ד, יב) ומזוה"ק (ח"ב כג, סע"ב ואילך. ועוד).

35) לקו"ת שה"ש ד, ד. אוה"ת יתרו ע' תתכו. ד"ה זה היום תר"ס. והר סיני תרס"ב קרוב לתחלתו.

36) ראה נגיד ומצוה בתחלתו מע"ח. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. משנת חסידים (מס' חיוב הנשמות פ"א מ"ב) — הובאו ונתבארו בלקו"ד ח"ד תשעא, א. וראה הקדמת הרחי"ץ לשער

איז זיך משתלש (דריי שלבים) פון חלק הסוד (וואס איז כנגד עולם האצילות[36]) און איז במילא נידעריקער — ובהרבה פון אים.

און דעריבער קען אט דער חיבור (פון „מטבע" מיט „אש") ניט אויפגעטאן ווערן דורך א מלאך כו', און אפילו ניט כביכול דורך תורה[37], וואס זיי אלע זיינען באופן פון השתלשלות (ובמילא מוגבל בגדר ההשתלשלות), נאר בלויז הקב"ה בכבודו ובעצמו, וואס ער האט בוחר געווען ברצונו (ניט ח"ו בהכרח) אין סדר ההשתלשלות, און זייענדיק א „כל יכול", „נמנע הנמנעות"[38], איז ביכלתו צו מבטל זיין דעם סדר ההשתלשלות, און מחבר זיין די צוויי הפכים[39] פון גשמיות און רוחניות, אז די מטבע גשמית זאל ווערן בפועל, אין עוה"ז — אויך, א „מטבע של אש".

ז. און דאס איז די תשובה (פון אויבערשטן) אין מדרש — ובדיוק לשון המדרש: „מטבע של אש הוציא הקב"ה . . ואמר לו זה יתנו" — „הקב"ה" דייקא און דורך אן אמירה:

די פאראייניקונג פון גשמיות און רוחניות (אז א מטבע גשמית זאל ווערן אויך א „מטבע של אש") — ביידע בפועל בבת אחת, כסף וכופר נפשו — קען געמאכט ווערן נאר דורך „הקב"ה" בעצמו (כנ"ל), וואס ער האט ברצונו בוחר געווען אין סדר השתלשלות, און פשיטא אז ער איז ניט מוגבל אין השתלשלות (ויכול לבטלו).

וע"ד[40] דעם ענין פון בריאה יש מאין, וואס קען זיין נאר פון „מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה"[41] שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו'"[42].

און ע"ד ווי אין דעם ענין פון יש מאין — איז דאך די התהוות פון מעשה בראשית געווען דורך אמירה ודיבור דוקא, „בעשרה מאמרות נברא העולם"[43], „בדבר הוי' שמים נעשו"[44] — איז אזוי אויך בנוגע דער „התהוות" אז א מטבע גשמית זאל ווערן אויך אש, אז דאס ווערט אויפגעטאן דורך דיבור הקב"ה.

דער דיבור הקב"ה „זה יתנו" — אז די מטבע גשמית וואס אידן גיבן („יתנו") ווען זיין אויך „אש" („זה") — האט „מהווה" געווען דעם חידוש, בדוגמא ווי די התהוות הנבראים בששת ימי

---

ההקדמות (נעתקה בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך). רמ"ז לזח"א ד, סע"ב. ועוד.

37) אף שבכלל תורה שולטת על הבריאה ומשנה אותה, ואפילו את העבר, כבירושלמי (כתובות פ"א ה"ב. ועוד) עה"פ (תהלים נז, ג) לא-ל גומר עלי.

38) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

39) ולהעיר מהביאור במארז"ל (סוטה ב, א. פסחים קיח, א. זח"ב קע, א) דקשה (לפני הקב"ה) לזווגן (וכיו"ב) כקריעת ים סוף — דלכאורה איך שייך קושי למעלה — והבי' כי „זהו היפך הסדר דהשתלשלות" (שער האמונה לאדהאמ"צ פל"ב. ובכ"מ). — ולהעיר מסה"מ תרנ"ד (ע' קלג. קמו) דהקושי שבקי"ס — וזה שבקי"ס דוקא נאמר ש„קשה", ולא נאמר כן בבריאת שמים וארץ — הוא לפי שבקי"ס הי' „חיבור שני הפכים בנושא אחד", עי"ש. ועפ"ז יומתק יותר מה שתמה משה במחה"ש — כי חיבור ההפכים ד„מטבע" (גשמית) ו„אש" הו"ע של קושי למעלה, כביכול.

40) וי"ל דעוד יתרה מזה — דחיבור ב' הפכים קשה למעלה, משא"כ הבריאה הרי לא בעמל כו' נבה"ע (ב"ר פ"ג, ב) —. וכפשוט אינו סותר משנ"ת בתניא שהיוה"א פ"ב.

41) השתלשלות.

42) אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך).

43) אבות רפ"ה.

44) תהלים לג, ו.

בראשית דורך דיבורו ומאמרו של הקב"ה.

ח. לכאורה קען מען פרעגן:

זיכער האָט משה רבינו געוואוסט (אויך איידער דער אויבערשטער האָט אים באָוויזן „מטבע של אש") אז עס איז ביכלתו ית' צו מחבר זיין שני הפכים[45] — וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק אז דער אויבערשטער קען מחבר זיין די מטבע גשמית מיט (איר שורש ב)רוחניות. והדרא קושיא לדוכתה: וואָס איז די תמי' פון משה'ן „מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו"?

איז כמה תשובות בדבר, ומהן:

א) אין חכמה ושכל דקדושה — משה — דאָרף אזא זאַך זיין תמוה[46] (נאָר זייענדיק א חוקה איז ער ניט מהרהר כו'), אָבער מ'קען ניט זאָגן אז דאָס איז א „משפט" אדער „עדות"[47].

ב) וויבאַלד אז דער אויבערשטער האָט ניט מגדיר געווען דעם מחצית השקל אלס חוקה[48] — איז זיכער אז עס איז דא א הסברה אויף זיין תמי', און די מצוה פון מחצית השקל גייט אַריין אין דער „השתלשלות" פון תורה ומצות, און נאָכמער — אין דעם גופא, ניט אין דעם סוג פון „חוקה".

און דאָס איז אויך דער דיוק אין דער תשובה (במדרש) — „כמין מטבע של אש . . הראהו למשה": כדי צו אַראָפּ־נעמען די תמי' פון משה'ן, איז ניט געווג צו זאָגן דעם ענין צו משה'ן (ווייל דאָ־מאָלס בלייבט דאָס א תמי' וואָס מען קען ניט פאַרשטיין בשכל), נאָר עס האָט געדאַרפט זיין „הראהו" — אז די פעולה (ווי די מטבע גשמית ווערט אויך „מטבע של אש") זאָל זיין אין אַן אופן פון ראי'. די זאַך איז בגילוי ממש אין אַן אופן פון „זה יתנו" — „מראה באצבעו ואומר זה".

און נאָך מער: דער גילוי איז (ניט נאָר ביי משה'ן, נאָר) ביי אַלע אידן — אז זייער נתינה איז באופן פון „זה יתנו", אז אין דער מטבע וואָס זיי גיבן שטייט בגילוי אויך אז זי איז „זה", „מטבע של אש" („להבחין היטב (ועי"ז) להודיע לישראל"[49]).

ט. ויש להוסיף ביאור אין דעם תוכן הענין פון „מטבע של אש" — אש דייקא. דלכאורה:

צו מדגיש זיין אז די מטבע וואָס אידן גיבן איז (ניט נאָר א מטבע גשמית, נאָר אויך) די מטבע שלמעלה שמתחת כסא הכבוד — איז ניט מוכרח צו ווייזן מטבע של אש דוקא. וואָרום מען געפינט אז למעלה איז אויך דא[50] ענין המים („מיכאל שר של מים"[51]) וכו' — פאַר־וואָס האָט מען באָוויזן „מטבע של אש" דוקא?

ויש לומר, אז דערמיט האָט דער אוי־בערשטער (באָוויזן, און דורכדעם) אויפגעטאָן, אז די נתינה פון מחצית

45) ולהעיר, לכאורה, מענין הסנה הבוער למטה בהר חורב ואינו אוכל. אבל: שם הי' בוער ב„אש של מעלה" ש„אינה אוכלת" (שמו"ר פ"ג, ה) — ואינו שייך לנדו"ד.

46) ראה לעיל הערה 39.

47) ע"ד: אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה (יבמות עו, ב — במשנה).

48) ואדרבא הדגיש טעם „ולא יהי' בהם נגף" (פרשתנו ל, יב).

49) ל' התוס' — חולין שם.

50) אע"פ שכסא הכבוד הוא של אש (דניאל ז, ט. פיוט אמרו לאלקים בשחרית דיוהכ"פ) אבל ביחזקאל (א, כו) — „כמראה אבן ספיר". ועולם הכסא הוא עולם הבריאה וכו'. ואכ"מ.

51) ראה תנחומא ויגש ו. לקו"ש חכ"ה ע' 260. וש"נ.

השקל זאל זיין ניט נאר אן ענין רוחני, נאר אין רוחניות גופא — אן ענין פון „אש":

דער אונטערשייד צווישן אש און די אנדערע יסודות: עפר מים ורוח (כפשוטם למטה, וואס דערפון איז פאר־שטאנדיק אויך בנוגע צו שרשם הרוחני) איז — אז די אנדערע יסודות זיינען יורד למטה, אדער לכל היותר — בלייבן במקומם: משא"כ טבע האש איז צו עולה זיין למעלה[52], עד כדי כך, אז עס פא־דערט זיך א השתדלות מיוחדת (דורך א פתילה וכו') אז דער אש זאל בלייבן למטה.

און דאס האט דער אויבערשטער באוויזן משה'ן „מטבע של אש" — אז די נתינה פון מחצית השקל דורך אידן איז (ניט נאר א נתינה פון א מטבע רוחנית, נאר אין דעם גופא) באופן פון „אש", אז עס האט די תכונה פון אש צו שטענדיק עולה זיין למעלה, לעלות בקודש עילוי אחר עילוי.

און דערמיט איז נאך מער יומתק ווי א מטבע גשמית קען אויפטאן „כופר נפשו" — וויבאלד אז זי האט אין זיך די תכונה פון „אש", וואס ווייזט אויף עלי־למעלה, דאס דערווייטערן זיך פון חומריות און די שאיפה צו רוחניות.

יו"ד. דערפון לערנט מען אפ א הוראה נפלאה אין עבודת האדם:

אע"פ וואס דער ציווי פון נתינת מחצית השקל איז בעיקרו בזמן שביהמ"ק הי' קיים[53], ווען מ'האט גע־דארפט געבן דעם מחצית השקל צוליב די קרבנות ציבור פאר דעם גאנצן יאר[54] — פונדעסטוועגן, איז דאך אויך בזמן הזה פאראן דער מנהג ישראל[55] „ליתן[56] קודם פורים („בליל[57] פורים קודם שמת־פללים מנחה") מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר. ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה, יש ליתן שלשה"[58].

נוסף לזה: וויבאלד אז ביי יעדער אידן איז פאראן א משכן ומקדש רוחני, כמש"נ[59] „ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א[60] מישראל[61] — איז פארשטאנדיק, אז עס איז דא דער ענין פון נתינת מחצית השקל (ברוחניות) פון וועלכן מען מאכט די אדני המשכן[62] (פון דעם משכן רוחני ש„בתוכם").

און אויף דעם איז די הוראה פון דעם ענין פון „זה יתנו" — מטבע של אש — אז ווען אידן גיבן א פרוטה למצוה, לצדקה (און אזוי אויך ווען מ'איז מפייס אן עני בדברים[63], דיבור גשמי דורך די ה' מוצאות הפה הגשמיים), איז דאס ניט סתם א מטבע גשמית (אדער דיבור גשמי), נאר (אויך) א „מטבע של אש" —

---

52) ראה תניא רפי"ט — ע"פ במדב"ר שבהערה 34. וראה זהר (כד, א) ורמב"ם (פ"ד ה"ב) שבהערה הנ"ל.

53) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ח.

54) רמב"ם שם רפ"ד.

55) אשר תורה היא.

56) רמ"א או"ח ר"ס תרצד.

57) ל' הרמ"א — ממהרי"ל. בליל — כן הוא בדפוסים שראיתי. ויש לברר בשאר הדפוסים.

58) וגם בזה חלוק מחצה"ש מכו"כ ענינים שעושים לזכר או במקום וכו' — שמדייקים בה שתהי' במטבע גשמית דוקא כדאז, מחצית וכו'.

59) תרומה כה, ח.

60) של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ר"ח ש' האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. לקו"ת ר"ם נשא. ובכ"מ.

61) ראה כתר שם טוב מב, סע"ב ואילך.

62) נסמן לעיל הערה 30.

63) ראה ב"ב ט, ב.

אַן ענין פון רוחניות וקדושה, און אין דעם גופא — מיט דער תכונה פון אש, וואָס טבעו איז אַז ער איז שטענדיק עולה למעלה.

און פון מחצית השקל לערנט מען אויך אַפ אויף אַלע מצות" — אַז יעדע פעולה פון אַ איד אין עניני תורה ומצות, כאָטש זיי זיינען נתלבש געוואָרן אין דברים גשמיים דוקא (ציצית בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכיו"ב בשאר כל המצוות) — איז דאָס ניט בלויז אַ פעולה גשמית, נאָר ס'איז אויך „מטבע של אש", אַן ענין פון רוחניות וקדושה.

און פון דעם איז פאַרשטאַנדיק דער גודל העילוי וההפלאה אין דעם ענין פון חיות, וואַרעמקייט און התלהבות — „אש" של קדושה — אין דער עבודה פון אַ איד בכל עניני התורה ומצוותי', ביז אַז אין יעדער פעולה זיינע איז ניכר די „מטבע של אש".

ביז אַז ער איז מקיים דעם ציווי[65]: אש תמיד תוקד על המזבח (הלב[66]) לא תכבה.

(משיחת ש"פ משפטים (פ' שקלים) חשמ"ה)

---

64) דנוסף לזה שכל מצוה כוללת את כל המצות, ובפרט ע"פ הביאור (צפע"נ כללי התוהמ"צ ערך עוסק במצוה כו'. וע"ד החסידות — סה"מ תרנ"ה ע' לז. המשך תרס"ו ס"ע סח. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, ב) בענין העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כה, סע"א. סוטה מד, ב) — הרי מכיון שממחצית השקל נעשו אדני המשכן (כנ"ל), נמצא שזהו היסוד שעליו בנוי המשכן כולו — כללות העבודה ד„ושכנתי בתוכם" הנעשית ע"י קיום התומ"צ. שמזה מובן, שמהענין דמחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות.

65) ר"פ צו (ו, ו).

66) ראה לקו"ת סוכות עח, ג ואילך. ע"ש.